

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

№ 18 (157) ВЕРЕСЕНЬ

2008

2008 вересень № 18 (157)

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Заснований у лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію: серія КВ
№ 3783,
видане Держкомвидавком України
19.04.1999 р.

Друкований орган Луганського
національного
університету імені Тараса Шевченка
Видавництво ЛНУ «Альма-матер»

Рекомендовано до друку на засіданні
Вченої ради Луганського національного
університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 12 від 27 червня 2008 р.)

Виходить 2 рази на місяць

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор –
проф. Харченко С. Я.

Перший заступник головного редактора –
проф. Синельникова Л. М.
Заступник головного редактора –
проф. Ужченко В. Д.

Відповідальний секретар –
проф. Галич О. А.

Члени редколегії:
проф. Курило В. С.,
проф. Ваховський Л. Ц.,
проф. Хриков С. М.,
проф. Чиж О. Н.,
проф. Алхимов В. М.,
проф. Гавриш Н. В.

Засновник – Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

EDITORIAL BOARD:

Editor-in-chief –
Prof. Kharchenko S.Y.

First Deputy –
Prof. Sinelnikova L. M.

Deputy –
Prof. Uzhchenko V. D.

Executive secretary –
Prof. Galich O. A.

Editor Board Members:
Prof. Kurylo V. S.,
Prof. Vakhovskiy L. Z.,
Prof. Khrycov E. M.,
Prof. Chig O. N.,
Prof. Alkhimov V. M.,
Prof. Gavrysh N. V.

Founder – Luhansk Taras Shevchenko National University

*Збірник наукових праць,
ліцензований
ВАК України за напрямками:
педагогіка, історія,
філологія, біологія*

*(Бюлетень ВАК України. –
1999. – № 4 (12))*

Матеріали номера друкуються мовою оригіналу

*The collection of studies
on Pedagogic, History,
Philology, Biology
licensed by the Higher
Attestation Board of
Ukraine (HAB) (Bulletin
HAB of Ukraine. – 1999. –
No 4 (12))*

The materials are published in the original

Видавництво Луганського національного університету імені Тараса Шевченка «Альма-матер»:
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Тел./факс: (0642) 58-03-20.

e-mail: mail@lnpu.edu.ua

ВІСНИК
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(педагогічні науки)

Коректор: Лесовець Н. М.

Відповідальний за випуск: доцент Г. А. Могильний

Здано до складання 27.05.2008. Підписано до друку 27.06.2008 р.
Формат 60x84 1/8.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Умов. друк. арк. 27,3. Наклад 100 прим. Зам. № 52.

Видавництво ЛНУ імені Тараса Шевченка
«Альма-матер»
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Тел./факс: (0642)
58-03-20.

ЗМІСТ

Богінська Ю. В. Дистанційне навчання в системі вищої освіти осіб з обмеженими можливостями	5
Гордієнко М. Г. Ефективність застосування комп'ютерних технологій у формуванні вмінь і навичок самостійної роботи з іноземною фаховою літературою в майбутніх інженерів	12
Гризун Л. Е. Місце модульної структури навчальної дисципліни в базі знань інформаційно-методичної системи "ВНЗ"	20
Дяченко С. В. Методологічний аналіз процесу формування комп'ютерної грамотності в дітей і дорослих	26
Жесан Р. В., Котенко Т. М. Особливості створення дистанційних курсів у вищих навчальних закладах	32
Іванов І. Ю., Талапов Т. К. Взаємодія людини з комп'ютером як одна з головних проблем комп'ютерної лінгвістики	40
Кононенко Н. О. Комплексне використання сучасних засобів навчання на уроках хімії	46
Крамаренко Т. А. Класифікація й характеристика програмних засобів інформаційних технологій навчання в освіті	53
Лесовець Н. М. Документна комунікація як процес інформатизації сучасного суспільства	65
Лисюк О. М., Ціхановська О. М. Використання інформаційних комп'ютерних технологій у навчальному процесі й проблеми його методичного забезпечення	72
Мартиненко М. Ю. Модель організації самостійної роботи студентів вищих технічних навчальних закладів з використанням дистанційних технологій	80
Медведева О.А. Формування інформаційної культури студентів економічних спеціальностей ВНЗ на заняттях з інформатики та комп'ютерної техніки	87
Меняйленко О. С., Могильний Г. А., Скачко В. В., Тихонов Ю. Л. Критерій вибору ієрархії об'єктів навчання в дистанційній освіті	94
Могильний Г. А., Тихонов Ю. Л. Оцінка середнього часу перебування в системі масового обслуговування з кінцевим числом джерел навантаження	100
Молодих Г. С. Ефективна організація дистанційного навчання інформатики в системі підвищення кваліфікації викладачів	105
Олексенко Т. Д., Молодиченко В. В., Шишкіна Ю. О. Особливості інформаційної технології в початковій школі	115
Онопченко С. В., Крамаренко Т. А. Способи створення навчальних AVI-фільмів для курсу математики	121
Панченко Л. Ф., Левітан І. В. Електронний портфоліо студента як результат обчислювальної практики	130
Паромова Т. О., Кудерметов Р. К., Луценко Н. В. Про	

деякі результати впровадження кредитно-модульної системи в навчальний процес вищого навчального закладу	136
Пашивкіна К. В. Розвиток інформаційної культури в майбутніх інженерів спеціальності „Біотехнічні та медичні апарати і системи” в процесі формування готовності до професійної діяльності	142
Поясок Т. Б. Відбір і структурування навчального матеріалу при використанні інформаційних технологій навчання	147
Птахіна О. М. Психолого-педагогічні особливості пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів в умовах дистанційного навчання	155
Сергієнко О. О. Формування пізнавальної культури старшокласників у соціалізаційному просторі сучасного ліцею	161
Скачко В. В., Бутко К. С. Аналіз можливостей застосування системи дистанційного навчання MOODLE	167
Сметаніна Л. С. Педагогічна технологія розвитку алгоритмічної діяльності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей	171
Фефілова Т. В. Використання нових інформаційних технологій у педагогічній діяльності вчителя початкових класів	177
Фоменко А. В. Аналіз програмних засобів розробника WEB-додатків на PHP	184
Хмель В. П., Торбіна Т. В. Використання інтернет- технологій для освітньої та науково-дослідної діяльності	192
Хміль Н. А. Електронні дискусії як середовище спілкування в науково-педагогічному співтоваристві	200
Хлопик Н. С. Психолого-педагогічні аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі сучасної школи	206
Цодікова Н. О. Підготовка майбутніх учителів до використання методу проектів у професійній діяльності	213
Шевель Б. О. Модель підготовки інженера-педагога в умовах інформатизації освіти	217
Шлянчак С. О. Удосконалення професійної підготовки студентів-математиків засобами комп'ютерно-орієнтованих технологій	222
Відомості про авторів	231

УДК 002 (09) (063)

Н.М. Лесовець

ДОКУМЕНТНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ПРОЦЕС ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Протягом усього періоду розвитку науки й культури проходить процес накопичення інформації та знань, які фіксуються в документах. Кількість документів постійно збільшується. У сфері інформації діють закони прискорення розвитку науки, унаслідок чого постійно зростає потужність документно-інформаційного потоку, відбувається концентрація та розпорошення публікацій у періодичних виданнях, старіння інформації. Усе це призводить до серйозних труднощів у роботі з документами й інформацією, яку вони містять. У той же час значення інформації в житті людей постійно зростає. Визначною рисою сучасної епохи є інформатизація всіх галузей людської діяльності. Інформаційні ресурси розглядаються як багатство, що не поступається за своїм значенням і потенційним ефектом природним ресурсам. Обсяг інформації різноманітного характеру в наш час настільки великий, що в окремих випадках простіше й дешевше заново провести дослідження, зробити винахід або навіть відкриття, ніж знайти відомості про нього в документах.

Метою статті є з'ясування основних властивостей, ознак, функцій, комунікативних можливостей документа в документно-комунікаційній системі, способів передачі інформації в суспільстві, де відправником та споживачем є людина чи суспільство в цілому.

Актуальність нашого дослідження зумовлюється розвитком документознавства та тими перетвореннями, завдяки яким домінуючою тенденцією стає розширення видового складу документів, посилення вимог до соціальної документно-комунікаційної системи.

На думку Н.М. Кушнарєнко, документ виник та існує в документно-комунікаційному процесі, тобто в такій комунікації (зв'язку між об'єктами реального світу), у якій від одного (відправника) до іншого (споживача) передається документна інформація (тобто інформація, що міститься в документі) [1, с. 119].

Документно-комунікаційну систему (ДКС) досліджували такі вчені, як Г.Г. Воробйов, Н.М. Кушнарєнко, А.В. Соколов, Ю.М. Столяров, Г.М. Швецова-Водка та ін. Традиційно всі вище зазначені дослідники називають передачу документної інформації в суспільстві соціальною документною комунікацією. Відправником і реципієнтом документної комунікації (далі – ДК) є людина чи група людей або ж суспільство в цілому. У соціальній ДК документна інформація, що виступає засобом комунікації, зафіксована на матеріальному носії. ДК – це процеси або засоби поширення (передача) інформації в суспільстві, здійснювані за допомогою документів. У ДК

як засіб комунікації виступає документ – матеріальний (речовинний) об'єкт, у якому соціальна інформація є зафіксованою, що дозволяє її берегти, а також передавати в часі й просторі разом із матеріальним носієм [1, с. 119 – 120].

Сьогодні людство наблизилося до створення глобальної інформаційної цивілізації, у якій найважливішим ресурсом стає інформація. Зростає зацікавленість до оперативної передачі релевантної інформації, її накопичення, упровадження найновіших досягнень у повсякденне життя, легкодоступного виходу в світові телекомунікаційні мережі. Формування інформаційних взаємозв'язків між людьми у процесі пізнання навколишнього світу визначається на терені історичного поступу тим, що поняття інформації стає щодалі все більш фундаментальним чинником розвитку науки. Інформація в цьому аспекті поєднує найрізноманітніші явища пізнання як об'єктивної реальності, так і людської психіки, особливо у взаємозв'язках людини та навколишнього середовища. Джерелами інформації, згідно з Законом України „Про інформацію”, є передбачені або встановлені Законом її носії: документи та різноманітні носії інформації, які являють собою матеріальні об'єкти, що зберігають інформацію, а також повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи. У свою чергу, „документ – це передбачена Законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання й поширення інформації шляхом фіксації її на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці або на іншому носіїві” [2, с. 650].

З поняттями „джерело інформації” та „документ” пов'язаний термін „носій інформації (даних)”, який у науковій літературі визначається як матеріальний об'єкт, призначений для зберігання даних. Наведені визначення джерел інформації та документів мають ключове значення у випадках, пов'язаних з вирішенням правових аспектів інформаційних відносин.

Як свідчить історія розвитку цивілізації, інформатизація – це удосконалення спілкування, комунікацій між людьми за допомогою новітніх досягнень науки й техніки, що не мають межі [3, с. 134 – 145].

Характерним виявом визнання важливості процесів інформатизації, створенням умов для всезростаючого задоволення інформаційних потреб населення стало прийняття у 1998 році Закону “Про національну програму інформатизації”. Цей закон визначив загальні принципи державної політики у сфері інформатизації суспільства, а також пріоритетні напрямки розвитку провідних галузей економіки, соціальної сфери, науки, освіти, культури. Законом покладається на державу регулювання процесів інформатизації суспільства, забезпечення системності, комплексності й узгодженості їх розвитку.

Зазначене вимагає чіткої диференціації керуючих і керованих соціальних об'єктів, управління соціальними процесами, у яких реалізується за допомогою управлінської інформації – інформації, що

відображає зміст дій управління.

У нашій країні відбувається спрямування потоків управлінської інформації від об'єктів вищого рівня до об'єктів нижчого рівня й навпаки – знизу вгору, відображаючи зміст діяльності цих об'єктів відповідно до їх завдань та встановлених повноважень.

За ступенем поширення нисхідні документопотоки можуть бути загальнодержавними чи територіальними (наприклад, закони України, укази Президента України, постанови Верховної Ради та Кабінету Міністрів України мають загальнодержавне поширення, а розпорядження голови міської ради – тільки в межах міста). У нисхідних потоках управлінської інформації можна виділити частину інформації, призначену для всіх суб'єктів господарювання (наприклад, постанови Державного комітету статистики чи Міністерства фінансів України) або орієнтовану на тих, що функціонують у певній галузі чи сфері діяльності, наприклад, рішення колегії Міністерства освіти і науки України для навчальних закладів.

Існує чітка регламентація створення та поширення управлінської інформації в державі, що зафіксована в нормативних документах (наприклад, Порядок розроблення та прийняття законів України і правозастосовної діяльності чи Порядок підготовки, подання та розгляду проектів постанов і розпоряджень та інших документів загальнодержавного значення Кабінетом Міністрів України).

Висхідна інформація містить показники управління в межах окремого соціального об'єкта. Вона свідчить про його ефективність, відображаючи таким чином зміст дій управління. Ця інформація як база для оцінювання діяльності соціальних об'єктів водночас показує, наскільки ефективним є управління з боку вищих ланок, якого воно потребує коригування чи оновлення. У свою чергу, рівень управління вищих органів влади всіма низовими інфраструктурними ланками в державі також залежить від якості організації управління в цих підпорядкованих установах.

Таким чином, більшу частину документного фонду будь-якої з установ складає її управлінська документація, тобто система документації, що забезпечує виконання функції управління.

Зв'язок документа з інформацією можна подати таким чином:

- документ є носієм соціальної (а не природної) інформації, оскільки він створюється людиною для використання в суспільстві;
- документ передбачає наявність семантичної (сислової) інформації, що є наслідком інтелектуальної діяльності людини;
- інформація поширюється дискретно, тобто у вигляді повідомлення, яке являє собою окремий документ чи сукупність документів;

Сукупність підготовлених для ефективного використання членами суспільства документів з метою отримання оперативної інформації й створює його документний ресурс. Офіційне визначення

інформаційних ресурсів, відповідно до наукового та загальноприйнятого уявлення про них пов'язує це поняття з поняттям „документ”, який як визначальна одиниця інформаційного ресурсу стає інформаційним квантом інформаційного потоку.

Процес інформатизації суспільства, який набув сьогодні глобального характеру, є новим етапом розвитку людства, що виводить його на рівень інформаційної цивілізації, у якій інформаційний ресурс стає визначальним. Найбільш повно характеризувати інформаційний ресурс можна „як інформацію, створену чи виявлену, зареєстровану й оцінену” [4, с. 31]. Інформаційний ресурс набуває особливих властивостей, сутність яких і робить його інформаційним продуктом для споживання.

Для того, щоб стати інформаційним ресурсом, потоки інформації повинні мати деякі специфічні якості, завдяки яким вони стають соціально значущими, технологічно придатними, тобто такими, що мають цінність для практичного застосування. Основною якістю є системна організованість (організація) інформаційних потоків та їх окремих елементів.

Сучасними формами організації інформаційного ресурсу є: файл, база даних, банк даних, база знань, бібліотека тощо. Сьогодні, за умов підвищеного динамізму суспільних процесів (швидка зміна ситуації, невизначеність, непередбачуваність і суперечливість як самих соціальних дій, так і їхніх наслідків) необхідна розробка повноцінної теоретичної концепції, методології і конструктивної теорії інформаційних ресурсів.

Одним із складників документних ресурсів є документна комунікація. Документна комунікація – це комунікація, опосередкована документом, побудована на обміні документами між двома або більше людьми. Документна комунікація є підсистемою соціальної комунікації [1, с. 119]. Комунікація ж виокремлюється як процес двостороннього обміну ідеями та інформацією, який веде до взаємного розуміння. Термін „комунікація” походить від латинського слова communicatio ‘спільне’, ‘розділене між усіма’. Якщо не досягається взаєморозуміння, то комунікація не відбувається. Отже, комунікаційний процес – це обмін інформацією між двома або більшою кількістю суб’єктів. Основні функції комунікаційного процесу полягають у досягненні соціальної єдності при збереженні індивідуальності кожного її суб’єкта, тобто комунікаційний процес можливий лише за умови існування соціуму, отже, має соціальний характер.

Відповідно до закону документаційного супроводу соціальних комунікацій, сформульованого дослідником Ю.М. Столяровим, „кожна соціальна комунікація обов’язково опосередковується документом, і всі соціальні інститути за своєю сутністю є документними, оскільки кожен з них зайнятий або виробництвом, або транспортуванням, або одержанням, обробкою та зберіганням документа, наданням його

користувачам тощо” [4, с. 31].

В окремих актах комунікацій реалізуються управлінська, інформативна, емотивна (така, що викликає емоції) і фактична (пов’язана із встановленням контактів) функції документа.

Таким чином, документна комунікація – це комунікація, опосередкована між документами в соціумі та побудована на їх обміні між двома або більше споживачами інформації. Процес комунікації становить рух інформації в ланцюзі „відправник – канал – одержувач”, де комунікант – відправник документної інформації, комунікат – канал передачі інформації (архів, бібліотека, усна розмова, традиційна пошта, електронні засоби зв’язку тощо), реципієнт – одержувач документної інформації.

Для функціонування процесу документної комунікації слугує документно-комунікаційна система, що являє собою підсистему соціальної комунікації як великої системи передачі соціальної інформації.

Основну мету документно-комунікативної системи (ДКС) наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Основна мета документно-комунікативної системи

Мета ДКС	Забезпечувати членам суспільства можливість включення своїх творів у документовану соціальну пам’ять
	Зберігати документовану соціальну пам’ять як частину культурної спадщини суспільства
	Забезпечувати суспільне використання опрідметненої і документованої частини культурної спадщини на користь суспільства

Для того, щоб отримати визнання суспільством своїх досягнень шляхом їх публікації, комунікант може підготувати рукопис, який каналом неопублікованих документів надходить до розгляду, наприклад, до редакційної колегії. Якщо зміст рукопису визнається редакційною колегією можливим для усупільнення, комунікант набуває статусу елемента соціальної комунікаційної системи (автор, відправник інформації, генератор ідей). Якщо рукопис відхиляється, то його повертають автору або ж відправляють до фонду архівних документів.

Можна також певну інформацію про свої досягнення розмістити, за згодою керівника, на сайті своєї організації для користувачів мережі Інтернет. В обох випадках суспільно визнані документи будуть циркулювати у свідомості суспільства, доводячи інформацію комуніканта до відома реципієнтів.

Для реалізації вище зазначеної мети ДКС необхідно розв’язати цілу низку завдань (таблиця 2.).

Таблиця 2

Завдання документно-комунікативної системи

ДКС	Узагальнення інформації (повідомлень), що надходять від членів суспільства, зокрема і їх смислова оцінка, редакційно-видавниче оформлення, тиражування, тобто перетворення в документ суспільного користування, „первинний документ”, або направлення його до фонду архівних документів
	Смислова обробка первинних документів для більш повного їх використання (тобто перетворення первинних документів у вторинні)
Завдання	Формування документної інформації для довготривалого зберігання фундацій суспільного користування
	Поширення первинних і вторинних документів у межах постійного сповіщення або довідкового обслуговування

Функціонування документних комунікацій як супровідної частини структури соціальних комунікацій, як зауважувалося, передбачає постійний рух документів комунікаційними каналами від комунікантів до реципієнтів. Такий рух документів у процесі їх виробництва, поширення та використання в суспільстві створює документний потік, тобто сукупність розподілених у часі та просторі документів, які рухаються комунікаційними каналами від створювачів та виробників до користувачів.

У структурі потоку можуть бути виділені мікропотоки, що складаються, наприклад, з документів відкритого й обмеженого доступу, з опублікованих і неопублікованих, первинних і вторинних документів тощо.

Виступаючи продуктом матеріального й духовного суспільства, документна комунікація відображає ступінь розвитку суспільства. Вона нерозривно пов'язана з рівнем інформаційної технології, що містить збір, накопичення, трансляцію, обробку інформації, способи її зберігання, пошуку та використання.

Основні характеристики документних потоків за Ю.М. Столяровим подано в таблиці 3.

Характеристика документних потоків

№	Найменування характеристики	Особливості застосування
1.	Зміст або функціональна приналежність	Визначається складом документованої інформації і видами документів
2.	Структура	Залежить від інформаційних або інших потреб, які зумовлюють їх видову різноманітність та процентне співвідношення окремих видів документів
3.	Потужність (обсяг)	Підраховується кількість документів, що переміщуються за одиницю часу
4.	Напрямок	Залежить від технології обробки документів, способів їх оцінки та засвідчення. Він може бути поступальним, поступально-поворотним, маятниковим
5.	Довжина (протяжність)	Залежить від територіальної віддаленості комуніканта від реципієнта
6.	Ритм (режим)	Ступінь насиченості потоку за одиницю часу. Може бути пов'язаний з циклічністю планування і звітності, сезонними змінами виробничої, навчальної чи політичної активності
7.	Шум	Зайва непотрібна документована інформація (наприклад, масове розсилання реклами через email)

Таким чином, можна зробити висновок, що специфіку сучасної науки про документ визначають комплексні дослідницькі програми, у реалізації яких беруть участь фахівці різних галузей знань. Це породжує необхідність зрощування в єдину систему теоретичних та експериментальних досліджень, прикладних та фундаментальних знань, а також теоретичне бачення предмета документознавчих досліджень представниками різних наукових дисциплін, що складає взагалі цілісну загальнонаукову картину. У перспективі буде здійснено спробу об'єднати різноманітні погляди вчених-документознавців щодо науки про документ та документно-комунікаційної діяльності, розкрити зміст і особливості документів, їх інформаційну значущість.

Література

1. **Кушнарєнко Н.Н.** Документоведение: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Знання, 2000. – 460 с.2. **Закон** України „Про інформацію” // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 48. – С. 650.
3. **Закон** України „Про національну програму інформатизації” // Закони України. – К.: Книга, 1998. – Т. 15. – С. 134 –145.
4. **ДСТУ 2732:2004.** Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. – Чинний від 28.05.2004 – К.: Держстандарт України, 2005. – 31 с.
5. **Соколов А.В.** Информационный подход к документальной коммуникации: Учеб. пособие. – Л., 1988. – 85 с.
6. **Столяров Ю.Н.** Стандартное определение документа нуждается в пересмотре // Документация в информационном обществе: унификация и стандартизация межведомственного и корпоративного документооборота: докл. и сообщ. на Десятой междунар. науч.-практ. конф. 5 – 6 дек. 2002 г. / Росархив. ВНИИДАД. – М., 2003. – С.179 – 184.
7. **Швецова-Водка Г.М.** Визначення документа в архівознавстві // Студії з арх. справи та документознавства. – № 10. – 2004. – С.99 – 101.

Summary

У статті аналізуються документна комунікація як процес інформатизації сучасного суспільства, комунікативні можливості документа, мета й завдання документно-комунікативної системи, подається характеристика документних потоків.

В статье анализируются документная коммуникация как процесс информатизации современного общества, коммуникативные возможности документа, цель и задачи документно-коммуникативной системы, подаётся характеристика документных потоков.